

Ko Rupert, Siakale Valeti pea mo e Fafangu

Fa'u 'e John Carr

Ta Fakatata 'a Fabiano Fiorin

‘Oku ma’u ‘a e ngaahi naunau tokoni fakafaiaiko moe ngaahi ngaue fekau’aki moe
laukonga ‘i he: spca.nz/schools

Ko Rupert, Siakale Valeti pea mo e Fafangu

© 2022 Society for the Prevention of Cruelty to Animals Education, Auckland, New Zealand

Published by Wendy Pye Publishing Limited for SPCA Education

Text by John Carr

Illustrations by Fabiano Fiorin

ISBN: 978-1-99-102066-6

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording or any information storage and retrieval system, without permission in writing from the publishers.

Distributed in New Zealand by SPCA

50 Westney Road, Mangere, Auckland 2022

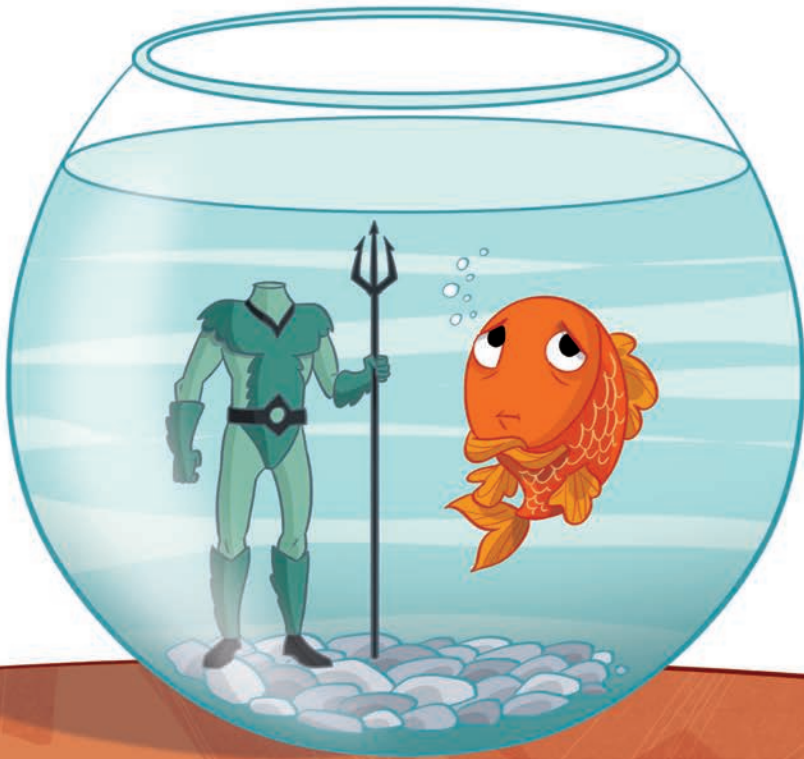
Replacement copies can be purchased from: spca.nz/storybooks

Printed in China through Colorcraft Ltd, Hong Kong.

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

This Tongan edition was published in 2025. We thank the Ministry for Pacific Peoples, whose support made this possible.

Ko Rupert, Siakale Valeti
pea mo e Fafangu

Vahe 1

Na'e sio fakamama'u atu 'a Rupert 'i he holisi 'ikai ke 'asi ki he mamani momoa. Kuo 'osi 'i ai 'a kinautolu 'oku hala ha talatu'a. 'Oku nau a'u mai he taimi tatau 'o e 'aho kotoa, 'i he hili 'a e tatangi fakaofa kotoa 'a e fafangu. Ne fakailifia'i ia 'e he fu'u longoa'a ke ne 'alu ki he maka 'i he takele ko e kumi hufanga ki ha feitu'u 'oku 'ikai ke 'i ai.

Na'e sio 'a Rupert kia Siakale Valeti. Pea ne fakatupunonga kiate ia. Ko e tokotaha ta'etala ia na'a ne sai'ia taha ai. Na'a ne sio atu pe ki ai mei he'ene ki'i holisi 'ikai ke 'asi. Ne 'i ai 'ene ki'i siakale vaiioleti 'i hono funga ihu.

Fakafokifa ange pe kuo pato atu 'a e fu'u me'a lanu kulokula fuopotopoto ki he'ene loto poulu vai. Na'e tupunga ai 'a 'ene vilo takai 'i he ki'i poulu.

"Sam! Tuku ia! 'Oku ke 'ilo'i 'oku tapu e tolotolo 'i he lokiako," ko e kaila mai ia 'a Hanna. Na'a ne puke'i 'a e ki'i poulu mo to'o 'a e fo'i pulu kilikiti kuo viviku.

Ka na'e kei tafea holo pe 'a Rupert he fanga fu'u peau 'i loto 'i he'ene poulu. Ko e koloa pe 'oku ne kei 'i loto he poulu. Kuo lahi mo e vai ne mahua 'i loto he faliki 'o e lokiako.

Pea ki'i sio atu 'a Hanna kia Rupert.

"Kataki," ko Sam ia. "Ko e akoako pe 'eku tolo. 'Oku ke sai pe?"

"Na'a ke mei tamate'i ia," ko Hanna ia. "Kuo 'osi faingata'a pe 'a 'ene mo'ui ka ko ho'o toe tanaki atu 'a koe kiai."

"Tuku noa'i pe," ko Sam ia. "Kuo 'osi 'i ai pe 'a Rupert. 'Oku ngalo e me'a kotoa 'i he ika ko 'eni 'i ha sekoni pe 'e tolu."

"'Oku 'ikai ke mo'oni ia!" ko Hanna ia. "Na'e manatu'i au 'e Rupert 'i he'eku ha'u ki he ako. 'Oku ne fiefia. 'Oku ne 'ilo'i teu fafanga ia pea mo tokanga kiate ia. 'Oku 'i ai pe 'enau ongo!"

Vahe 2

'I he hili ia, 'i he taimi na'e totonu ke ngaue ai 'a Hanna ki he'ene kaveinga faka'eke'eke, na'e 'i he'ene fakakaukau 'a Rupert. Na'a ne feinga fakakaukau fekau'aki moe kakau tokotaha 'i ha ki'i poulu vai. Ne 'ikai ke 'iai ha feitu'u malumalu ma'a Rupert 'i he ulo mai 'a e la'aa 'i he luva. Ko 'ene ki'i kaungame'a ko e ki'i tamapua na'e li 'e Sam 'i loto he poulu ko h'ene fakakata. Ne lahilahi e taimi na'e nofo tokotaha pe he fakapo'uli 'i he vaha'a 'o e 'aho ako kotoa pe. Na'a ne fakatokanga'i 'oku ilifia ma'u pe 'a Rupert he tatangi tu'o valu 'a e fafangu he 'aho kotoa pe.

Na'a ne tuku 'ene ki'i tohi ka ne tu'u hake leva.
Kuo taimi ke tuku hono fakakaukau'i 'a e ngaahi
palopalema 'a Rupert kae fai ha ngaue ki ai.

"Mr Barea," ko ia ia. "Kuo u pehe ke liliu 'eku
kaveinga pea 'oku ou fiema'u keu 'alu ki he laipeli."

Ne loto lelei kiai 'a Mr Barea. Na'a ne 'ilo'i koe
tokotaha ako lelei 'a Hanna.

Kuo ta mai e fafangu ka 'oku kei fehangaaki 'a Mrs Anand moe tohi 'a Hanna fekau'aki mo e nofo'anga ma'ae fanga ika. Ne ki'i kaila 'a Mrs Anand pea ne tu'u hangatonu mo mamali.

“'Oku ne ma'u ma'u pe au he taimi kotoa pe.”

Ko e fafangu na'e 'i mui 'i he'ene tesi. Taimi 'e ni'ihi ko e o 'a e fanau ki he laipeli kimu'a e tatangi e fafangu ko 'enau 'alu pe ke fanongo he kaikaila 'a Mrs Anand.

“'Oku ou hange au ha fu'u pate tenisi,” ko ia ia, “kuo ha'i 'o ma'u 'aupito.”

“Hange pe ko Rupert,” ko Hanna ia mo teuteu pe ke fai 'ene ki'i fekumi pea mo fakaha 'a 'ene “Operation Rupert”.

Vahe 3

'I he hili 'a e faka'osinga 'o e uike, pea ko Mr Pickles pe ne takai holo, ko ia 'a e tauhi 'api 'a e potungaue, kuo toe foki mai 'a e fafangu. Pea pehe ki he kau ta'etalatu'a. Ne fiefia 'a Rupert he sio kiate kinautolu tautefito kia Siakale Valeti. Na'a ne talanoa kia Falani Ngingila.

Ka na'e tuhutuhu atu e toenga ia ki he fu'u tapafa lahi. Na'e fanongo tokanga 'a e taha kotoa ki he ki'i fakamalanga 'a Hanna ne fakahoko he Room 4. Koia ai kuo nau fie kau fakataha ai ki hono fakalelei'i 'a e mo'ui 'o Rupert.

Ne fonu 'a e fu'u fakatapafa he fanga ki'i me'a va'inga lanu kehekehe. Ne hange ha me'a angamaheni. Ne fakatokanga'i 'e Rupert ko e fanga ki'i ika 'o hange ko ia. Pea ne mo'u sioa ai mo 'ene fifili. 'Oku nau kakau holo 'i he vai ma'a pea 'i ai mo fanga ki'i 'akau moe makamaka ke nau takai holo a.

Pea fakatokanga'i ange 'e Rupert 'oku siofi ia 'e Siakale Valeti pea mo kinautolu kau ta'etalatu'a.

Ne faka'ohovale ki he Room 4 'a e fakamatala 'a Hanna fekau'aki pea moe ika. Na'a ne fakamatala kiate kinautolu 'a e founa "talanoa" 'a e fanga ika fakafou 'i he le'o. Pea pehe ki he taimi 'oku fengaue'aki fakataha ai 'a e fanga ika 'i he'enau kumi me'akai. Na'a ne fakamatala kiate kinautolu 'oku manatu'i 'e he fanga ika 'a e me'a kotoa pe 'o 'ikai ngata 'i he sekoni pe 'e tolu.

Pea na'a nau ki'i loto mamahi ai 'i hono fakalau atu 'e Hanna 'a e ngaahi fiema'u 'a e ki'i ika ke mo'ui fiefia mo malu. Na'a nau fakatokanga'i hifo ai 'oku 'ikai ke 'i ai ha me'a pehe 'a Rupert. Ka ko e fakafotunga fiefia 'a Rupert 'i he ki'i vitio a Hanna fekau'aki mo e feo na'a ne fakaloto'i ai e taha kotoa 'oku totonu ke toe lelei ange 'a e nofo'anga moe mo'ui 'a Rupert. Pea tenau ngaue fakataha ke fai 'a e me'a ni kiate ia.

Vahe 4

Ne kole ange 'e Hanna kia Mr Barea ke ne hiki hifo 'a e ngaahi me'a 'e malava ke fai ke toe fakalelei'i ai 'a e mo'ui 'a Rupert. 'I he a'u atu ki he Tu'apulelulu kuo maau kotoa 'a e ngaahi fakakaukau ni 'i he whiteboard. 'I he 'aho Falaite na'e tuku atu ai 'e Sam 'a 'ene laptop 'i he tafa'aki 'oe ki'i poulu 'a Rupert. Pea ne hulu 'a e ki'i la'i'ata 'o e ki'i ika 'oku kakau holo 'i ai. Ke 'oua 'e si'i ta'elata 'a Rupert 'i he taimi po'uli moe faka'osinga 'oe uike.

Ne foki fiefia 'a Hanna ki 'api ka ne kei 'i ai pe 'a e ngaahi fokotu'utu'u lahi ange ia 'i he'ene fakakaukau. 'Oku tonu ke talanoa ia ki ha taha ma'olunga ange 'ia Mr Barea.

- FETONGI 'AKI E VAI KUO SIVI
- 'AKAU 'I HE VAI
- 'AVE 'A E POULU KI HA FEITU'U MALU
ANGE MO MOKOMOKO
- TAPUNI MA'AE POULU
- KALASI KEHEKEHE 'A E ME'AKAI MA'AE
IKA
- FETONGI 'A E ME'A VA'INGA MO HA
ME'A 'OKU TOE SAI ANGE
- TANAKI ATU MOE FILITA 'O E TANGIKE

Ne fanongo fakalelei ‘aupito ‘a Mrs Henare ka ko e puleako ki he ki’i fakamalanga ‘a Hanna pea mo ‘ene mamali pe.

“Sai ‘aupito Hanna,” ko ia ia. “Ko e Aquarium ma’ae ako! ‘Oku ou tui ko e fo’i fakakaukau sai ia. Na’a ku manako ma’u pe ‘i he fanga ika ‘i he ngaahi’api ako. Ko e feitu’u lelei taha ia ma’a kinautolu.”

Na’e kata atu ‘a Hanna ki he faka’aluma ‘a Mrs Henare.

“Ko e fo’i poloseki lahi ‘aupito ‘eni Hanna ka ‘oku ou sai’ia ‘aupito ai,” na’a ne lea mo kata pe. “Mahalo ‘e lava ketau totongi ia ‘aki ha fo’i mufti ‘i ha ‘aho pea kaveinga ‘aki e kilisitahi. ‘Oku kei ma’u pe ‘eku fo’i teunga memeite. Mmmm, mahalo pe ‘ikai. Teu toe fakakaukau ki ha me’a kehe ange.”

“E ‘i ai ‘a e faingamalie lahi ke toe ako ai ‘a e taha kotoa ‘i he ako,” ko Mrs Henare ia. “Teu fiema’u ‘a e fakaikiiki fekau’aki moe ngaahi me’angaue, lahi fefe, founa fafanga moe kau ngaue kenau tauhi!”

Kuo ‘osi fakakaukau ‘a Hanna ia ki he ngaahi me’a ni.

“E lava ke tu’u e Aquarium ‘i he laipeli,” ko ia ia. “Koia ai ‘e ‘i ai e faingamalie ‘a e taha kotoa kenau sio tu’o taha kia Rupert he uike kotoa. ‘E fokotu’u mo e vahevahe ngaue ke tokoni kia Mr Pickles ki hono fafanga e ika lolotonga e ngaahi ‘aho malolo.”

Vahe 5

'I he 'aho huufi, ne fonu 'a e laipeli 'a e ako. Ne fakamalo ai 'a Mrs Henare kiate kinautolu na'a nau kau 'i hono fokotu'utu'u 'a e ki'i "Operation Rupert". Pea ne 'oange 'a e faingamalie kia Hanna ke toho e puipui.

Na'e fu'u fiefia mo 'ohovale 'a e taha kotoa pea nau pasipasi mo vekeveke. 'I he tu'a 'oe tesi 'a Mrs Anand koe fu'u aquarium faka'ofa'ofa.

Ne 'i ai e fanga ki'i ika 'e fa. Pea na'e 'i loto 'a e 'akau kehekehe moe fanga ki'i me'a fakalanulanu moe fanga ki'i me'a kenau malu kiai. 'I he'ene tata pate holo 'i he vai ne siosio atu pe 'a Rupert he sio'ata. Ko e tokanga 'a e taha kotoa ne tuku taha atu kiate ia pea ne fiefia ai.

Pea toe toho atu e tokanga ki he ki'i uasi 'i 'olunga he aquarium. Kuo mei hoko e 3. Pea ne tatali e taha kotoa ke kekee 'a Mrs Anand he ta 'a e fafangu.

Na'e kamata hihiki 'enau fiefia 'i he takai atu 'a e hui hono ua 'o.....Hala! 'Ikai ke 'i ai ha ongo! Pea 'ikai ke nga'unu 'a Mrs Anand. Na'a ne sio atu ki he fu'u tokolahi mo 'enau sio fifili. Pea ne tuhu atu ki he ki'i maama 'i he holisi 'i 'olunga 'iate ia. Na'a ne ki'i fakakuitaha atu kia Hanna pea ne pehe mai.

"Kataki atu si'oku fanga ki'i pele," ko ia ia. "Ne faka'ohovale 'a e pulia 'a e fafangu he lolotonga 'a e ngaue. Pea ko 'etau solova'anga 'eni 'a e ki'i maama timitimi ko 'eni. 'Oku ou tui pe 'e 'ikai teu 'ofa ki ai. 'Oku ou fu'u ha'i 'o ma'u ange 'o hange ha...."

"Pate tenisi 'oku punakaki!" ko e tali mai ia 'a e fanau ako mo 'enau teholo atu ki he faka'osinga 'o e uike.

Pea 'alu moe fanga ki'i ta'etalatu'a. Ko Siakale Valeti pe 'oku kei 'i ai mo sio pe ki he ki'i 'api fo'ou 'o Rupert. Na'a ne mata fiefia.

Ko 'eni kuo 'iai ha taha 'oku na vahevahe 'i he'ene ki'i 'ataakai. Kuo lelei 'a 'ene ki'i nofo'anga pea ma'a mo e vai mau moe 'ea ke ngaungaue holo pe. Ko 'ene ki'i 'ataakai fo'ou ko 'eni kuo 'i ai e me'akai, 'okiseni, malumalu moe ki'i feitu'u 'eve'eva. 'I he tuliki 'e taha 'oku 'i ai e fanga ki'i 'ana ke toi kiai.

'I he takele 'o e ki'i tangike ne fakatokanga'i atu 'e Rupert 'a e ki'i me'a fuopotopoto. Pea ne manatu'i ai 'a e me'a.

'I he'ene kakau 'o ofi atu kiai pea ne heu 'aki hono hiku ke ma'a 'a e 'one'one. Na'a ne sio 'o 'ilo'i 'a e ki'i me'a ni. "Ko e fafangu!" ko 'ene fakakaukau ia. Ka 'i he'ene fakatokanga'i atu 'oku malimali mai kiate ia 'a Siakale Valeti, na'a ne fakapapau'i ai pe 'e 'ikai ke toe longoa'a 'a e ki'i fafangu ko 'eni.

Ko 'ene toki toatu 'aupito ia 'ene ki'i 'ataakai fo'ou.

- Ko e Fakamatala moe Fakaikiiki ki hono Tauhi ha Ika.
- 'Oku kehekehe 'a e ngaahi fiema'u 'a e fa'ahinga kalasi kehekehe 'o e fanga ika. Ke fili 'a e ki'i ika 'oku ke pehe 'e taau kiate koe mo e fanau, 'uluaki fai ha ki'i fakatotolo fekau'aki moe ki'i ika pea fakapapau'i teke fili 'a e ika teke lava 'o tauhi.
- 'Oku 'ikai ngalongalo 'a e fanga ika. Ko e ika ko e taha ia e monumanu 'oku poto 'oku ne manatu'i 'a e le'o, kakai moe ika kehe.
- 'I he fili ha tangike ma'ae ika ko e lahi ange ko e sai taha ia. 'I he lahi 'o e 'ataakai 'oku si'isi'i ange ai 'a e ta'elata 'a e ika pe palopalema'ia pe mahamahaki foki.
- Ko e mo'ui lelei 'a e ika 'oku ma'u ia mei he sai 'a e vai 'oku 'i ai. 'Oku 'i ai 'a e me'a ngaue ke sivi'i 'aki 'a e vai. Fakatalanoa ha taha 'oku taukei ki he fanga ika pe ko e ha ha fale'i taau ma'ae ika pea ke muimui ki he fakahinohino koia. Kumi tokoni ki ha taha 'oku matu'otu'a ange ke sivi e vai.
- 'Oku mahu'inga ke lelei 'a e filita 'o e tangike ki he lelei fakalukufua 'oe ika. Ko e ika 'oku kai lahi pea toe fakaveve lahi foki. Ko e filita tene fakama'a 'a e vai 'oe aquarium ke lava ai 'o manava lelei 'a e ika.
- Ko hono tokangaekina 'oe ika tenau fakaha mai ai honau to'onga fakaenatula. 'Oku kau ai 'a e fanga ki'i 'akau loi pe mo'oni, konga 'akau, fanga ki'i maka, toitoi'anga, nge'esi fingota moe fanga ki'i me'a fuopotopoto. Ko e fanga ki'i naunau ni 'oku ne tukuange ki he ika ke malolo kiai, toitoi mo 'eva holo ai.
- 'Oku fiema'u foki moe toketa mavahe kiate kinautolu ke tokangaekina mavahe 'aupito kinautolu.
- Fekumi fale'i ma'u pe ki ha toketa ika 'i he vave taha kapau 'oku puke 'a ho'o ki'i ika, lavea pe kuo faikehe 'enau to'onga.

'A'ahi ki he spca.nz/kids ki he fakaikiiki ki hono tauhi 'a e fanga ika.

